

UCHWAŁA Nr
RADY GMINY MARKUSY
z dnia
w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz
Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2021 – 2025

Na podstawie art.18 ust.2.pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym /tekst jednolity Dz. U. z Dz.U. 2020 poz. 713 ze zmianami / oraz art.6 ust.2 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r .o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie /tekst jednolity Dz. U. Dz.U. 2020 poz. 218 ze zmianami/,

Rada Gminy M a r k u s y uchwala , co następuje:

§ 1.

Przyjmuje się Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2021 – 2025 stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Markusy.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

WÓJT

mgr Dorota Wasik

Uzasadnienie

Potrzeba podejmowania działań zapobiegających przemocy w rodzinie wynika z ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2021 – 2025 zakłada kontynuację zadań realizowanych przez Gminę Markusy w latach poprzednich w ramach Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie.

Program przedstawia katalog zadań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz zasady postępowania wobec osób dotkniętych przemocą w rodzinie i osób ją stosujących.

Głównym celem Programu jest stworzenie jednolitego i profesjonalnego systemu pomocy dla osób zagrożonych lub uwięzionych w zjawisko przemocy i wpisuje się w realizację regionalnych i krajowych dokumentów strategicznych dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Wobec powyższego podjęcie uchwały jest uzasadnione.

W Ó J T

mgr Dorota Wasik

Załącznik nr 1 do Uchwały Nr.....

Rady Gminy Markusy z dnia

***Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w
Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na
lata 2021 –2025***

SPIS TREŚCI

I.	Wstęp.	1
II.	Podstawa prawna programu.	1-2
III.	Charakterystyka zjawiska przemocy w rodzinie.	1-9
1.	Pojęcie przemocy w rodzinie.	2-3
2.	Rodzaje przemocy w rodzinie.	2-7
3.	Cykle przemocy w rodzinie.	7
4.	Konsekwencje przemocy w rodzinie.	8-9
IV.	Diagnoza zjawiska przemocy w rodzinie na terenie gminy Markusy.....	9-13
V.	Cele i działania programu.	13-15
VI.	Przewidywane efekty.	15
VII.	Adresaci programu.	15-16
VIII.	Partnerzy uczestniczący w realizacji programu.	16
IX.	Wnioski wraz z uzasadnieniem do działań w praktyce.	16-17
X.	Monitoring i ewaluacja.	17
XI.	Źródła finansowania programu.	17

I. WSTĘP.

Uchwalenie Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie to zadanie wynikające z ustawy z dnia 29.07.2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Przedmiotowy program ma charakter długofalowy, a jego działania obejmują lata 2021 – 2025, w miarę potrzeb i sytuacji społecznej mogą ulegać zmianom i udoskonaleniom.

II. PODSTAWA PRAWNA PROGRAMU.

- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. z 2020 r., poz. 218 z późn.zm.),
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskiej Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz. U. z 2011 r., Nr 209, poz. 1245),
- Ustawa z 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2020 r., poz. 821),
- Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2020 r. poz. 360 z późn.zm.),
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz. U. z 2020 r. poz. 1444),
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2020 r. poz. 30 z późn. zm.),
- Ustawa - Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2020 r. poz. 1575),
- Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. - Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2020 r., poz. 1359),
- Ustawa z 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. z 2018 r. poz. 969),
- Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014 – 2020 przyjęty Uchwałą Nr 76 RM z dnia 29 kwietnia 2014 r.(M.P. z 2014 r.,poz. 445),
- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2020 r. poz. 1876),
- Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz.U. z 2019 r., poz. 2277 z późn. zm.),
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz.U. z 2020 r., poz. 2050),

- Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2020 r. poz. 713 z późn.zm.)

III. CHARAKTERYSTYKA ZJAWISKA PRZEMOCY W RODZINIE.

1. Pojęcie przemocy w rodzinie

Przemoc w rodzinie, wbrew pozorom, jest powszechnym zjawiskiem. Pomimo tego nie istnieje jedna, uniwersalna jej definicja. Zabiegi związane z ujednoliceniem definicji tego zjawiska podejmują przedstawiciele nauki oraz praktycy, jednak jak dotąd nie udało się wypracować zadowalającego rezultatu. W polskim kodeksie karnym nie istnieje legalna definicja przemocy w rodzinie, wymienia on jedynie czyny, które można nazwać przemocą w rodzinie, są to m.in. art. 207 § 1, § 2, § 3 kk (fizyczne lub psychiczne znęcanie się nad najbliższym lub pozostającym w stosunku zależności); art. 190 § 1 kk (groźba bezprawna) lub art. 197 §1, §2, §3, §4 kk (zgwałcenie). Należy również pamiętać, że Konstytucja RP zapewnia wszystkim obywatelom prawo do ochrony, art. 47 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej stanowi „Każdy ma prawo do ochrony prawnej życia prywatnego, rodzinnego, czci i dobrego imienia oraz do decydowania o swoim życiu osobistym.”

Zgodnie z Obwieszczeniem Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 24 sierpnia 2015 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. 2015 poz. 1390) przemoc w rodzinie należy rozumieć jako „jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób wymienionych w pkt 1 , w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.”

Ustawodawca oparł się na roboczej definicji przemocy w rodzinie opracowanej przez polskich specjalistów zajmujących się tym zagadnieniem, którzy twierdzą, że „przemoc to zamierzone i wykorzystujące przewagę sił działanie lub zaniechanie skierowane ku członkowi rodziny, powodujące szkody i cierpienie oraz naruszające godność i prawa jednostki.”

W powyższym ujęciu, cechami charakterystycznymi dla zjawiska przemocy w rodzinie są: intencjonalność, nierówne siły, naruszenie praw i dóbr osobistych, powodowanie cierpienia i szkody.

W związku z powyższą definicją, przemocą będzie działanie, które jest zamierzone. Nie każde działanie w wyniku, którego inna osoba została skrzywdzona jest przemocą, potrzebna jest intencja. Np. w wyniku nieumyślnego wypadku komunikacyjnego osoba została potrącona i doznała urazu, co zdecydowanie powoduje ból i cierpienie, jednak nie będzie to przemoc gdyż nie było intencją kierowcy potrącenie ofiary.

Kolejną cechą przemocy w rodzinie, na którą wskazuje omawiana definicja jest to, że wykorzystuje brak równowagi sił, sprawca jest silniejszy, ofiara słabsza. Przy czym, przewaga sił nie musi polegać jedynie na sile fizycznej (np. osoba dorosła- dziecko), może też polegać na przewadze ekonomicznej (osoba lepiej zarabiająca- osoba mniej lub wcale nie zarabiająca), a także psychicznej i innych. W sytuacji kiedy dwóch kolegów w przybliżonym wieku pobije się, wówczas nie ma mowy o przemocy, a jedynie o zachowaniu agresywnym, natomiast gdy starszy kolega bije dużo młodszego i słabszego kolegę wtedy mówimy o przemocy, gdyż mamy to do czynienia z asymetrią sił.

Przemoc jest działaniem powodującym cierpienie i szkody. Stosując przemoc agresor naraża ofiarę na utratę zdrowia, a nawet życia. Przy czym utraty zdrowia nie należy wiązać jedynie z obrażeniami fizycznymi, szkody w psychice ofiary są równie dotkliwe, a czasem dużo poważniejsze. W literaturze przedmiotu coraz częściej podnosi się kwestę Syndromu Stresu Pourazowego u ofiar przemocy w rodzinie, do niedawna łączonego jedynie z traumatycznymi przeżyciami wojennymi czy związanymi z katastrofami.

Czwartym wyznacznikiem przemocy w rodzinie jest to, że narusza ona prawa i dobra osobiste ofiary. Osoba stosująca przemoc narusza prawo do np. nietykalności fizycznej, godności, szacunku, wolności (w tym seksualnej) itd.

Charakterystycznym wyznacznikiem przemocy w rodzinie jest stosunek zależności ofiary i sprawcy, do przemocy dochodzi w rodzinie czyli w środowisku, które z definicji powinno być bezpieczne, a sprawca to zazwyczaj osoba najbliższa.

Z uwagi na zróżnicowane podejście do zagadnienia przemocy w rodzinie w niniejszym programie zastosowano definicję zawartą w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, która przemoc w rodzinie określa jako jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny (rozumianych jako małżonkowie, wstępni, zstępni, rodzeństwo, powinowaci w tej samej linii lub stopniu, osoby pozostające w stosunku przysposobienia oraz ich małżonkowie, a także osoby pozostające we wspólnym pożyciu lub inne osoby wspólnie zamieszkujące lub gospodarujące), w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.

2. Rodzaje przemocy w rodzinie:

Przemoc w rodzinie możemy skategoryzować na pięć podstawowych form: przemoc fizyczna, psychiczna, wykorzystywanie seksualne, przemoc ekonomiczna oraz zaniedbanie. W ostatnim czasie można zaobserwować również kolejną formę przemocy, tj. cyberprzemoc, która wraz z rozwojem społeczeństwa informacyjnego przybiera coraz to nowsze formy i dlatego jest tak

trudna do zdiagnozowania. Powyższe kategorie są pewnym uproszczeniem, trudno jest rozgraniczyć np. przemoc seksualną od przemocy fizycznej lub zaniedbanie dziecka od przemocy emocjonalnej. Należy wszakże pamiętać, że różne formy przemocy współwystępują ze sobą, przenikają się wzajemnie, ich usystematyzowanie ma służyć jedynie pewnemu porządkowi.

Najcharakterystyczniejszą formą przemocy w rodzinie jest **przemoc fizyczna**, dzieje się tak, gdyż stosunkowo najłatwiej ją rozpoznać. W potocznej opinii istnieje przekonanie, że przemoc fizyczna jest powiązana jedynie ze śladami na ciele ofiary. Jednak takie podejście nie wyczerpuje jej znaczenia, bowiem nie każde uderzenie czy popchnięcie pozostawia ślad.

Trudną do udowodnienia, bardziej wyrafinowaną formą przemocy jest **przemoc psychiczna**, która jest definiowana jako „dehumanizacja ofiary przez wzbudzenie w niej strachu przed przemocą lub innymi konsekwencjami rozniewiania sprawcy. Obejmuje ona napaści słowne, groźby, wyzywanie i ograniczanie swobody i decyzji ofiary” W związku z powyższym pod pojęciem „przemoc psychiczna” będą kryły się takie zachowania jak: przymus i groźby, np. obrażanie, wyzywanie, osądzanie, ocenianie, krytykowanie, straszenie, szantażowanie, grożenie, nieliczenie się z uczuciami, krzyczenie, oskarżanie, obwinianie, oczernianie, krzywdzenie zwierząt (z intencją spowodowania cierpienia osoby emocjonalnie związanej z danym zwierzęciem), czytanie osobistej korespondencji, ujawnienie tajemnic, sekretów, wyśmianie, lekceważenie itp. Przemoc psychiczna jest ukierunkowana na zniszczenie pozytywnego obrazu drugiej osoby, ma na celu podporządkowanie ofiary. Często występuje z przemocą fizyczną, bywa nazywana „morderstwem duszy”. W literaturze przedmiotu istnieją zróżnicowane podejścia do przemocy psychicznej. Pierwsze podejście zakłada wyłącznie aktywne zachowania względem ofiary, natomiast drugie aktywne zachowania łączy z obojętnością, oschłością, brakiem okazywania uczuć, co przez tych pierwszych jest zaliczane do kategorii zaniedbania, a dokładniej zaniedbania emocjonalnego. Charakterystycznym dla przemocy psychicznej jest zjawisko „prania mózgu”, składają się na nie takie elementy jak: izolacja, monopolizacja uwagi, działania prowadzące do przemęczenia ofiary, groźby, sporadyczna przychylność, demonstracja wszechwładzy, degradowanie.

Izolacja ma na celu odcięcie ofiary od kontaktów z kręgiem znajomych, rodziny itd. Sprawca zazwyczaj krytykuje te osoby, podważa ich lojalność, oczerniania je. Z czasem ofiara zrywa kontakty z niegdyś bliskimi jej osobami. Ofiara pozbawiona społecznego wsparcia ze strony rodziny, znajomych ma mniejszą możliwość przeciwstawienia się sprawcy, jest zdana wyłącznie na sprawcę, co doprowadza do tzw. „monopolizacji uwagi”. Monopolizacja uwagi polega na tym, że ofiara podejmując decyzje, nawet błahe, bierze pod uwagę reakcję sprawcy. Sprawca jest punktem odniesienia działań ofiary. Zanim ofiara podejmie decyzję próbuje przewidzieć reakcję sprawcy, tym samym eliminując te działania, które byłyby niespójne z oczekiwaniami sprawcy. Taka sytuacja prowadzi do przemęczenia ofiary, co jest wynikiem przebywania pod wpływem ciągłego stresu, czuwania.

Taktyka sprawców przemocy często polega na groźbach, ofiara nie jest w stanie oszacować ich realności, gdyż część z nich została w przeszłości spełniona. Groźbom zazwyczaj towarzyszy demonstracja władzy, taka sytuacja zmusza ofiarę do posłuszeństwa.

Przemocy psychicznej często towarzyszy poniżenie. Sprawca przemocy krytykuje ofiarę, często w obecności innych osób, kieruje fałszywe oskarżenia na jej temat, przywołuje poniżające doświadczenie z przeszłości, wyolbrzymia wady. Taka sytuacja rodzi przekonanie w ofierze, że przeciwstawienie się przyniesie więcej strat niż uległość. Bywają chwile, kiedy sprawca okazuje czułość, przeprosza ofiarę, otrzymuje ona wtedy złudną nadzieję, że sprawca zmieni się, jednak takie działanie mocniej wikła ofiarę w relację przemocową.

Kolejną formą przemocy jest **przemoc seksualna**. Przemoc seksualną definiuje się jako zmuszanie osoby do aktywności seksualnej wbrew jej woli, kontynuowaniu aktywności seksualnej, gdy osoba nie jest w pełni świadoma, bez pytania jej o zgodę lub gdy na skutek zaistniałych warunków obawia się odmówić. Przymus może polegać na bezpośrednim użyciu siły lub emocjonalnym szantażu. Do tej formy przemocy dochodzi również w rodzinie, a z uwagi na wstydlivy charakter problemu bywa on rzadko ujawniany. Przemoc seksualna obejmuje m.in. takie zachowania jak: zgwałcenie, i wszelkie jego formy, tzn. inne czynności seksualne, kazirodztwo, ekshibicjonizm, zmuszanie do oglądania pornografii lub przyglądania się stosunkom seksualnym, czy zmuszanie do prostytucji. W takich sytuacjach ofiara nie zawsze jest w stanie obiektywnie ocenić sytuację, a tym samym adekwatnie zareagować. Z uwagi na ograniczenia kulturowe, w szczególnie trudnym położeniu są mężczyźni, którzy są ofiarami przemocy seksualnej, zwłaszcza jej niejednoznacznych form. Społeczne tabu wpływają na poczucie niechęci mężczyzn, ofiar przemocy, do zgłaszania się do instytucji pomocowych, co z kolei wpływa na niedoszacowanie problemu w statystykach. Ponadto, w literaturze przedmiotu zdecydowanie rzadziej podejmowane są tematy dotyczące przemocy wobec mężczyzn, gdzie sprawcami są kobiety, zwłaszcza jeśli chodzi o przemoc seksualną.

Omawiając temat przemocy seksualnej nie sposób pominąć wykorzystywania seksualnego dzieci. Jest to grupa osób, która powinna być objęta szczególną ochroną. Podstawowym problemem w profilaktyce tego typu zachowań jest to, że nie istnieją tzw. grupy ryzyka gdzie ten rodzaj przemocy może występować częściej niż w innych. Przemoc seksualna jest zjawiskiem demokratycznym, wznosi się ponad status materialny rodzin, ich miejsce w hierarchii społecznej, narodowość czy wyznanie. Większość przypadków tego typu zachowań w rodzinie pozostaje w ukryciu, gdyż nie wszystkie zachowania dziecko potrafi wprost zdefiniować jako krzywdzące (oprócz pojęcia „zły dotyk” istnieje pojęcie „dziwny dotyk”), istnieje zależność między ofiarą a sprawcą (wspólna tajemnica, szantaż), dziecko gdy jest związane emocjonalnie ze sprawcą (znaczący inny) często obwinia siebie, a nie sprawcę. Dlatego tak ważna jest edukacja osób, które pracują z dziećmi.

Kolejną formą przemocy jest **przemoc ekonomiczna**. Z przemocą ekonomiczną mamy do czynienia wówczas, gdy dochodzi do zmuszania ofiary aby ta pozostawała w stanie zależności ekonomicznej od sprawcy. Następuje to np. poprzez zakazywanie lub utrudnianie podjęcia pracy zarobkowej, odbieranie pieniędzy, utrudnianie dostępu do rodzinnych zasobów finansowych, pozbawienie kontroli nad sposobem dysponowania finansami. Przemoc ekonomiczna to również celowe niszczenie własności ofiary, kradzież, używanie dóbr osobistych bez uprzedniego pozwolenia, zaciąganie kredytów na wspólny rachunek bez zgody lub wiedzy współmałżonka/ partnera, zmuszanie do spłaty zadłużenia, wyprzedawanie wspólnych zasobów lub osobistych zasobów ofiary. Do tej formy przemocy zaliczamy również nie łożenie na utrzymanie oraz zakazywanie korzystania z pomieszczeń, które są niezbędne do zaspokojenia niektórych potrzeb bytowych, tj. kuchni i łazienki.

Kolejną formą przemocy omówioną w niniejszym programie jest **zaniedbanie**. Ofiarami zaniedbania są w większości osoby zależne, np. dzieci. Specyfika zaniedbania jako formy przemocy polega na tym, że nie ma w niej działania, które sprawca kieruje w stronę ofiary, ma charakter negatywny, czyli to czego opiekunowie dziecka nie robią, a powinni. Ponadto nie zawsze jest to intencjonalne, brak ubrań niedostosowanych do pory roku, lub niedożywienie dziecka nie zawsze wynika z celowego działania lub złej woli rodzica, a po prostu z ubóstwa. Brak zaspokojenia potrzeb dziecka może wynikać z braku wiedzy rodzica, może on też nie być świadom szkodliwości swoich zaniechań. Zaniedbanie dziecka może występować na różnych polach, nie tylko na socjalno-bytowym, może ono dotyczyć sfery emocjonalnej oraz edukacyjnej. Typologię zaniedbania w sposób wyczerpujący opisuje A.P. Giardino, który wyróżnia następujące jego rodzaje:

a) W sferze fizycznej:

- Zaniedbanie podstawowych potrzeb fizycznych- niezapewnienie pożywienia, odzieży, schronienia oraz zaniedbania z zakresu higieny osobistej.
- Zaniedbania medyczne- brak opieki medycznej lub jej opóźnienie.

b) Z zakresu opieki:

- Porzucenie lub wyrzucenie dziecka- pozostawienie dziecka bez opieki oraz niewpuszczenie dziecka do domu.
- Zaniechanie sprawowania opieki- niechęć do opiekowania się dzieckiem, która przejawia się poprzez:
 - * częste przenoszenie dziecka z jednego miejsca zamieszkania do drugiego,
 - * częste pozostawianie dziecka pod opieką innych osób na okres dłuższy niż kilka dni.
- Narażenie bezpieczeństwa- niezwracanie uwagi na zagrożenia dziecka będące w jego otoczeniu, np. ostre przedmioty, gotująca się woda itd.

c) Zaniedbanie emocjonalne:

- Niewystarczające poświęcenie uwagi na potrzeby emocjonalne dziecka- niestaranne zaspokajanie potrzeb dziecka poprzez nieokazywanie mu uczuć, uwagi, wsparcia, a także nadopiekuńczość, która prowadzi do niedojrzałości dziecka i jego uzależnienia emocjonalnego, stawianie nieadekwatnych do wieku i rozwoju wymagań, akty przemocy domowej w obecności dziecka, zezwalanie dziecku lub zachęcanie go do spożywania alkoholu lub zażywania narkotyków, zezwalanie dziecku lub zachęcanie go do zachowań społecznie nagannych.
- Zaniedbanie opieki w sferze zdrowia psychicznego- brak opieki zdrowotnej lub jej opóźnienie w sytuacji problemów natury psychicznej dziecka.

d) Zaniedbania edukacyjne:

- Wagarowanie- akceptowanie wagarów dziecka powyżej pięciu dni w miesiącu, powodowanie absencji dziecka w szkole poprzez zlecenie mu pracy, opieki nad rodzeństwem itd.
- Niezapisanie dziecka do szkoły- niezrealizowanie obowiązku zapisania dziecka do szkoły czego skutkiem jest utrata co najmniej miesiąca nauki. Nie zwracanie uwagi na specjalne potrzeby edukacyjne dziecka- brak podejmowanych działań w związku ze zdiagnozowaniem u dziecka specjalnych potrzeb edukacyjnych, co skutkuje pogłębieniem się trudności dziecka.

Ostatnią formą przemocy jest **cyberprzemoc**. Jest to specyficzny rodzaj przemocy, gdyż dokonywana jest z użyciem technologii informacyjnych i komunikacyjnych. Niekiedy przybiera postać obraźliwych e-maili, czy wiadomości za pomocą innych komunikatorów, niekiedy sprawca zamieszcza w sieci materiały bez zgody danej osoby, takich jak np. zdjęcia czy filmy. Czasem przybiera formę stalkingu, tj. uporczywego nękania, gróźb czy prześladowania. Skutki cyberprzemocy są trwałe i wyrządzają ogromną krzywdę. Dzieje się tak ponieważ raz zamieszczone w internecie materiały są w krótkim czasie dostępne dla wielu użytkowników. Po drugie, takie materiały mogą być dostępne przez długi czas, nawet po wielu latach, a kopiowane i ponownie udostępniane przez innych użytkowników stają się praktycznie niemożliwe do usunięcia.

3. Cykle przemocy w rodzinie.

- a) Faza narastania napięcia – początkiem cyklu jest zwykle wyczuwalny wzrost napięcia, narastają sytuacje konfliktowe,
- b) Faza ostrej przemocy – następuje wybuch agresji, sprawca przemienia się w kata, może dokonać strasznych czynów nie zwracając uwagi na krzywdę innych,
- c) Faza miodowego miesiąca – to czas skruchy i okazywania miłości. Sprawca zaczyna dostrzegać to, co się wydarzyło. Próbuje załagodzić sytuację, przeprosza, obiecuje poprawę, staje się uczynny i miły. Pozwala ofiarom uwierzyć, że teraz będzie inaczej.

4. Konsekwencje przemocy w rodzinie.

Wszystkie zdarzenia i przejścia związane z wystąpieniem przemocy powodują psychiczny uraz. Występuje wówczas Zespół Stresu Pourazowego (PTSD). Może być on efektem jednorazowego wydarzenia lub też konsekwencją powtarzającej się spirali przemocy, wielokrotnych nadużyć i aktów (przy czym urazy te będą różnić się formą oraz trwałością). Osoby będące ofiarami przemocy charakteryzują się nadmierną czujnością, zewsząd wyczekują sytuacji zagrożenia, są nadmiernie pobudzone, czego efektem są również koszmary senne oraz dolegliwości psychosomatyczne. Takie traumatyczne wydarzenia mogą również niszczyć kontakty społeczne, przyjaźń oraz miłość i przywiązanie do rodziny. Występuje również często pewna ambiwalencja w stosunku do osób krzywdzących: od wycofywania się do rozpaczliwego poszukiwania kontaktu z taką osobą. System obronny ofiary zwykle załamuje się, staje się ona bezbronna i uległa, towarzyszy jej poczucie zniechęcenia, zmęczenia fizycznego, psychicznego oraz rezygnacji we wszystkich sferach życia. Mogą również wystąpić stany tzw. zawężenia, czyli stany zmiany świadomości (stan ten jest swojego rodzaju ucieczką przed rzeczywistością), które przypominają trans hipnotyczny. Występuje wówczas rezygnacja, obniżenie inicjatywy oraz krytycznego osądu, oderwanie od rzeczywistości, zmiany w odczuwaniu (odrętwienia) oraz zaburzone poczucie rzeczywistości (czasu, miejsca, depersonalizacje). Osoby, które doznały przemocy przejawiają również zaburzenia regulacji emocji. Nie radzą sobie z wybuchami agresji, występowaniem gniewnych dysforii, innym razem natomiast wyrażają niechęć do jakichkolwiek form przemocy. Towarzyszy im również wzmożone napięcie oraz nerwowość. Objawy te nasilają się i utrwalają w sytuacji powtarzających się napadów i aktów przemocy.

W sytuacji kiedy jednostka dochodzi do przekonania, iż nie może nic zrobić, nie ma wpływu na sytuację, popada w stan biernej rezygnacji. Często w połączeniu z pewnym specyficznym poczuciem winy (wywołanym przekonaniem, iż to ofiara jest winna takiego zachowania sprawcy) może to doprowadzić do syndromu wyuczonej bezradności. Ofiara wówczas „poddaje się”, zaprzestaje jakichkolwiek działań, gdyż zdaje sobie sprawę, iż nie ma znacznego wpływu na to, co się dzieje. Skutki tego syndromu mogą być wielorakie. Od deficytów poznawczych (przekonanie o niemożności zmiany sytuacji i wpływu), poprzez

deficyty w motywacji, do deficytów emocjonalnych wyrażających się w stanach apatii i lęku, uczucia zmęczenia i depresji.

IV. DIAGNOZA ZJAWISKA PRZEMOCY W RODZINIE NA TERENIE GMINY MARKUSY.

Gmina Markusy to gmina wiejska, która jest położona w północno-zachodniej części województwa warmińsko-mazurskiego, a w zachodniej powiatu elbląskiego. Powierzchnia gminy Markusy stanowi około 7,74 % powierzchni powiatu elbląskiego, natomiast 0,45 % województwa warmińsko-mazurskiego. Przedmiotowa gmina graniczy z gminami: Elbląg, Gronowo Elbląskie, Stare Pole, Dzierzgoń oraz Rychliki.

Rys. 1 Gminy powiatu elbląskiego

Źródło: <http://www.powiat.elblag.pl/pl/>

Gminę Markusy tworzy 18 sołectw, tj. 21 miejscowości: Balewo, Brudzędy, Stare Dolno, Dzierzgonka, Jezioro, Kępnowo, Krzewsk, Markusy, Nowe Dolno, Rachowo, Stalewo, Stankowo, Topolno Małe, Węgle-Żukowo, Wiśniewo, Zwierzno, Zwierzeńskie Pole, Złotnica, Żółwiniec, Jurandowo, Żurawiec. Głównym ośrodkiem gminy jest miejscowość Markusy, która leży w jej centralnej części. W gminie Markusy znajdują się miejscowości popegeerowskie, w części miejscowości funkcjonuje dobrze rozwinięte rolnictwo. W gminie Markusy występują rezerваты przyrody chronione przez program „Natura 2000”. Duże walory przyrodnicze nie pozwalają na prowadzenie działalności zakładom uciążliwym dla środowiska naturalnego, w związku z tym rozwój gminy Markusy z konieczności jest ściśle

związany jest z rolnictwem i usługami. Zabudowa na terenie gminy Markusy jest zabudową typowo wiejską, dominują tu budynki jednorodzinne, wolnostojące, istnieje również zabudowa wielorodzinna, są to głównie budynki po obiektach użyteczności publicznej zaadaptowane na mieszkania, w części należące do zasobów gminy.

Sytuacja mieszkaniowa rodzin z problemem przemocy

Odsetek pojedynczych gospodarstw domowych w jednym domu	Odsetek dwóch i więcej gospodarstw domowych w jednym domu	Odsetek rodzin zajmujących lokale należące do zasobów gminy	Odsetek rodzin zajmujących lokale z tytułu własności
(49%)	(51%)	(23%)	(77%)
		Pojedyncze gospodarstwa domowe	Dwa i więcej gospodarstw w jednym lokalu
		(16%)	(84%)

Źródło: Badania własne

Podstawą oceny warunków mieszkaniowych badanych rodzin była liczba gospodarstw domowych funkcjonująca w jednym domu. 51% środowisk spośród rodzin z problemem przemocy domowej to środowiska, gdzie w jednym domu funkcjonują dwa lub więcej gospodarstw domowych, są to rodziny wielopokoleniowe. W większości przypadków występowanie takich gospodarstw domowych jest spowodowane głównie brakiem środków na własne lokum, co powoduje, że młode rodziny decydują się na wspólne zamieszkanie z rodzicami.

Procedura „Niebieskie Karty” w latach 2012-2020 z uwzględnieniem płci ofiar przemocy

Lata	liczba rodzin wobec których wszczęto procedurę "Niebieskie Karty"	Liczba zakończonych procedur „Niebieskie Karty”	Liczba ofiar przemocy objętych pomocą grup roboczych		
2012	7	0	17		
			Kobiety	Mężczyźni	Dzieci
			7	0	10
2013	5	0	16		
			Kobiety	Mężczyźni	Dzieci
			4	2	10
2014	15	17	50		
			Kobiety	Mężczyźni	Dzieci
			25	8	17
2015	16	21	70		
			Kobiety	Mężczyźni	Dzieci
			24	23	23
2016	14	14	101		
			Kobiety	Mężczyźni	Dzieci
			29	39	33
2017	9	14	64		
			Kobiety	Mężczyźni	Dzieci
			24	9	31
2018	11	10	47		
			Kobiety	Mężczyźni	Dzieci
			15	5	27
2019	12	9	42		
			Kobiety	Mężczyźni	Dzieci
			11	12	19
2020	11	11	26		
			Kobiety	Mężczyźni	Dzieci
			12	7	7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Markusach

Niezwykle istotne są dane dotyczące liczby oraz płci i wieku osób dotkniętych przemocą w rodzinie. Pozwala to na oszacowanie zarówno liczby osób będących ofiarami przemocy w rodzinie oraz odsetka osób pokrzywdzonych, przez pryzmat płci i wieku. Prezentowane dane przedstawiają liczby osób pokrzywdzonych przemocą w rodzinie w kolejnych latach, co pokazuje skalę zjawiska przemocy w rodzinie w gminie Markusy. O ile bowiem dane dotyczące liczby wszczętych procedur „Niebieska Karta” dotyczą całych rodzin, to liczby ofiar przemocy w rodzinie ukazują osoby rzeczywiście dotknięte tym zjawiskiem. Prezentowane dane wyraźnie wskazują na to, że częściej ofiarami przemocy są kobiety i dzieci. Taka sytuacja nie odbiega od ogólnokrajowych statystyk. Wskazuje to jednak na fakt,

że kobiety i dzieci znajdują się w grupie ryzyka i należy mieć to na uwadze projektując działania.

Związek między uzależnieniem lub nadużywaniem alkoholu a przemocą w rodzinie jest wyraźny. Literatura podaje, że nie ma to charakteru przyczynowo- skutkowego, nadużywanie alkoholu traktuje się jako czynnik współwystępujący z przemocą, podnoszący ryzyko jej wystąpienia. Nie zmienia to jednak faktu, że akty przemocy występują częściej w rodzinach gdzie nadużywa się alkoholu.

Liczba sprawców oraz przemocy w rodzinie pod wpływem alkoholu

Lata	Liczba rodzin, w których wszczęto procedurę NK	Liczba sprawców przemocy	Liczba sprawców przemocy pod wpływem alkoholu	Liczba sprawców przemocy, którzy regularnie nadużywają alkoholu	Liczba ofiar przemocy, które regularnie nadużywają alkoholu
2012	7	7	6	4	0
2013	5	6	2	2	0
2014	15	15	12	10	3
2015	16	16	11	9	3
2016	14	14	9	8	4
2017	9	9	7	5	2
2018	11	11	7	6	3
2019	12	12	9	7	1
2020	11	11	8	7	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Markusach.

Powyższa tabela prezentuje współwystępowanie problemów: alkoholowego oraz przemocy w rodzinie. W 2020 roku w gminie Markusy 72,73% sprawców przemocy było pod wpływem alkoholu w momencie popełniania tego czynu. Natomiast 63,64% ofiar przemocy w rodzinie twierdzi, że ich oprawcy regularnie nadużywają alkoholu.

Zaprezentowane dane dowodzą, że w większości przypadków do aktów agresji dochodziło w sytuacji, gdzie sprawca był pod wpływem alkoholu. Ponadto większość sprawców przemocy domowej regularnie nadużywa alkoholu, co może świadczyć o ich uzależnieniu. Ofiary nadużywające alkoholu stanowią mniejszość spośród badanych przypadków. W związku z powyższym należy uznać, że problem przemocy w rodzinie ma związek z nadużywaniem alkoholu.

Powyższe dane wskazują na grupy podwyższonego ryzyka, na które należy zwrócić uwagę podczas planowania działań dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Problem przemocy w rodzinie ma związek z nadużywaniem alkoholu, w większości przypadków do aktów agresji dochodziło w sytuacji, gdzie sprawca był pod wpływem alkoholu. Ponadto większość sprawców przemocy domowej regularnie nadużywa alkoholu. Po drugie informacja o zaistnieniu przemocy w rodzinie najczęściej wychodzi od samej ofiary bądź jej najbliższego otoczenia. Istotnym czynnikiem dotyczącym ujawnienia tego zjawiska ma najbliższe otoczenie rodziny z problemem przemocy. Pod pojęciem najbliższego otoczenia należy rozumieć również środowisko lokalne. Dlatego działania profilaktyczne polegające na akcjach informacyjnych dotyczących tego zjawiska odgrywają kluczową rolę. Mając na uwadze praktyczny wymiar niniejszego programu rekomenduje się przeprowadzenie działań profilaktycznych na terenie gminy Markusy, których celem byłoby podniesienie świadomości społecznej w zakresie wiedzy na temat zjawiska przemocy w rodzinie, zwłaszcza przemocy psychicznej i ekonomicznej.

Ponadto zaleca się ściślejszą współpracę między Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej a Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych celem wymiany informacji na temat rodzin z grup ryzyka. Rekomenduje się również podniesienie kompetencji pracowników pierwszego kontaktu poprzez szkolenia z zakresu przeciwdziałania oraz diagnozy przemocy w rodzinie.

Pracownikom pierwszego kontaktu zaleca się prowadzenie pogłębionej analizy rodzin znajdujących się w grupie ryzyka.

V. CELE I DZIAŁANIA PROGRAMU.

Cel głównym Programu:

Zwiększenie skuteczności przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz zmniejszenie skali tego zjawiska w gminie Markusy.

Cele szczegółowe:

Cel 1: wzmocnienie działań profilaktycznych dotyczących przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Działanie I. Rozwój działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie realizowane poprzez:

- diagnozowanie i monitoring zjawiska przemocy w rodzinie na terenie Gminy Markusy,
- kontynuowanie poradnictwa dla osób z rodzin zagrożonych przemocą,
- zwiększanie świadomości społecznej dotyczącej zagrożeń płynących z przemocy w rodzinie, upowszechnienia informacji o możliwościach i formach udzielania pomocy zarówno osobom dotkniętym przemocą, jak i stosującym przemoc w rodzinie,
- propagowanie prawidłowych wzorców rodzicielskich, zapobieganie złym zachowaniom,
- kolportaż odpowiednich materiałów informacyjno-edukacyjnych na temat przemocy w rodzinie (informatory, ulotki, plakaty).

Cel 2: zwiększenie bezpieczeństwa oraz pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie.

Działanie II. Poprawa sytuacji rodzin zagrożonych i dotkniętych zjawiskiem przemocy w rodzinie realizowane poprzez:

- diagnozowanie i monitorowanie tzw. „grup ryzyka” przez podmioty uczestniczące w procedurze „Niebieskie Karty,
- kontynuowanie działalności zespołu interdyscyplinarnego i grup roboczych,
- wdrażanie umiejętności radzenia sobie w sytuacjach kryzysowych poprzez rozmowy wspierające, kierowanie do specjalistów osób zaangażowanych w sytuacje przemocy,
- podejmowanie działań w celu zapewnienia pomocy, poradnictwa specjalistycznego oraz wsparcia i bezpiecznego schronienia osobom dotkniętym przemocą w rodzinie,
- udzielanie przez Ośrodek Pomocy Społecznej adekwatnej do potrzeb pomocy (np. finansowej, rzeczowej, w formie poradnictwa rodzinnego) rodzinom dotkniętym przemocą.
- kontynuowanie poradnictwa specjalistycznego dla różnych kategorii ofiar i sprawców , w tym: rodzinnego, prawnego, psychologicznego, socjalnego,
- stosowanie oddziaływań terapeutycznych ukierunkowanych na osoby uwikłane w przemoc w rodzinie.

Cel 3: zwiększenie poziomu umiejętności zawodowych przedstawicieli podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w celu podniesienia jakości i dostępności świadczonych usług.

Działanie III. Podnoszenie kompetencji służb i przedstawicieli podmiotów realizujących działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie realizowane poprzez:

- systematyczna edukacja i podnoszenie kompetencji służb stykających się z problematyką przemocy w rodzinie,
- podejmowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz osób dotkniętych przemocą,
- aktywność, współdziałanie i wymiana informacji między służbami,
- przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu osób realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

VI. PRZEWIDYWANE EFEKTY.

Realizacja ww. celów powinna przynieść następujące efekty:

- zwiększenie skuteczności i dostępności pomocy dla ofiar przemocy,
- zmiana postaw lokalnej społeczności wobec przemocy w rodzinie,
- zwiększenie społecznej wrażliwości i zaangażowania w sprawy przeciwdziałania przemocy
- pogłębienie wiedzy społeczeństwa o zjawisku przemocy domowej i sposobach radzenia sobie z tym problemem,
- usprawnienie systemu pomocy rodzinom dotkniętym przemocą,
- spadek liczby sprawców przemocy a także rodzin, w których interwencje podejmowane są wielokrotnie,
- przemoc przestaje być tematem tabu.

VII. ADRESACI PROGRAMU.

Program skierowany jest do:

- ofiar i sprawców przemocy,
- rodzin, dzieci i osób dotkniętych zjawiskiem przemocy w rodzinie,

- przedstawiciele instytucji i służb pracujących z osobami i rodzinami dotkniętymi przemocą w rodzinie (pracownicy socjalni, kadra pedagogiczna, kuratorzy, policjanci, pracownicy służby zdrowia, duchowni, przedstawiciele stowarzyszeń i inni).

VIII. PARTNERZY UCZESTNICZĄCY W REALIZACJI PROGRAMU.

Podmioty działające w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie:

- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Markusach,
- Urząd Gminy Markusy,
- Świetlica Środowiskowa w Markusach,
- Szkoła Podstawowa w Zwierznie,
- Szkoła Podstawowa w Żurawcu,
- Policja,
- Kuratorska Służba Sądowa,
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Placówki służby zdrowia i ich kadra (lekarze, pielęgniarki środowiskowe),
- Gminny Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie,
- Stowarzyszenia działające na terenie Gminy Markusy,

Partnerami w realizacji programu mogą być również parafie i inne organizacje wyznaniowe oraz osoby lub instytucje, w których działaniach założenia programowe wynikające z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie stanowią znaczącą część obszaru działalności statutowej.

Odbiorcami programu są wszyscy mieszkańcy Gminy Markusy.

IX. WNIOSKI WRAZ Z UZASADNIENIEM DO DZIAŁAŃ W PRAKTYCE.

1. Zwiększenie w budżecie Gminy Markusy środków na przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.
2. Adaptacja pomieszczenia, w którym będą odbywały się rozmowy z osobami uwięzłymi w przemoc w rodzinie. Potrzeba adaptacji pomieszczenia jest podyktowana dobrem klienta. Rozmowa powinna przebiegać w warunkach zapewniających swobodę wypowiedzi i zachowania tajemnicy. Oddzielne pomieszczenie wyeliminuje niedogodności z tym związane.
3. Kontynuowanie ścisłej współpracy służb odpowiedzialnych za przeciwdziałanie

przemocy w rodzinie, która gwarantuje skuteczne działanie i osiągnięcie oczekiwanych efektów.

X. MONITORING I EWALUACJA.

Za monitorowanie programu będzie odpowiedzialny Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Markusach, który raz w roku będzie dokonywał analizy jakościowej i ilościowej programu w oparciu o dane przekazywane przez partnerów programu. Do 30 czerwca każdego roku analiza programu będzie przekazywana do wiadomości Radzie Gminy Markusy.

XI. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU .

Źródłem finansowania zadań Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2021-2025 będą środki finansowe:

- budżetu Gminy Markusy,
- budżetu Państwa,
- środków z funduszy pomocowych,
- środków Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- inne.

WÓJT

mgr Dorota Wasik